

Onderzoeksmogelijkheden met de website van Avifauna Groningen

Aart van der Spoel

In 2000 startte de website www.avifaunagroningen.nl van Avifauna Groningen. Voor de mensen met toegang tot het internet een waardevolle en up-to-date aanvulling op de *Grauwe Gors*. De site is ontworpen door Henk de Lange en wordt mede door hem ook onderhouden.

Een interactief onderdeel van deze site is de waarnemingenrubriek. Interactief omdat men zonder tussenkomst van anderen met direct resultaat waarnemingen kan plaatsen. In 2001 voegde webmaster Henk een pagina 'eerste waarneming' en in 2003 een pagina 'eerste zang' toe.

Deze gezamenlijke waarnemingen zijn een goede en ook leuke bron van informatie maar de meldingen zijn ook regelmatig een bron van discussie. En terecht: er staan soms soorten op die aanwijsbaar niet kloppen en soms zijn de fouten niet direct aanwijsbaar maar is de melding toch erg onwaarschijnlijk.

Natuurlijk moet je oppassen om over anderen waarnemingen te oordelen. Laatst ging ik zelf bijna in de fout. Er werd in de Peizermeden, mijn telgebied, een paartje Paap gemeld. De routebeschrijving voerde exact naar de plek waar vlak bij elkaar twee paartjes Roodborsttapuiten zaten, waarvan een met jongen. Over deze soorten werd echter niet gerept. Mijn conclusie lag voor de hand: de waarnemer kende het verschil niet tussen een (jonge) Roodborsttapuit en een Paap. Maar een week later ontdekte ik iets verder van de beschreven plek een paartje Paap. Ze zaten er dus wel degelijk.

Begin dit jaar was er op 'forum', het discussieplatform van de homepage van Avifauna, een wilde discussie over de waarneming van een Koekoek op 30 maart dit jaar. Enkele schrijvers meenden dat er nu wel erg veel onzin op de site kwam te staan. Anderen vonden dat de

waarneming van een Koekoek dusdanig eenvoudig was dat deze boven enige twijfel verheven was. Het was gewoon een heel vroege Koekoek. Natuurlijk kwam ook het broeikasefectverhaal naar voren. Trekvogels, waaronder Koekoek, zouden door het vroegere voorjaar eerder terugkeren. Henk stelde toen in de discussie voor nog rustig een paar jaar waarnemingen te blijven verzamelen om te zien of de Koekoek inderdaad eerder terugkomt. Maar het is de vraag of we zo lang moeten wachten want er is uit de hele provincie al veel informatie beschikbaar en dankzij internet, de vele waarnemers en de uitstekende zoekfunctie op onze site is het mogelijk snel wat gegevens op een rij te zetten en enkele voorlopige conclusies te trekken.

De discussie en de daaruit voortvloeiende vragen hebben mij aangezet tot een driedelig onderzoekje naar het voorkomen van een aantal soorten. Achtereenvolgens heb ik de gegevens op een rij gezet van Koekoek, een soort waarvan de fenologie interessant is, van Roodstuitwaluw, een zeldzame doortrekker, en van Kruisbek, een invasiegast. Juist omdat deze drie categorieën vogels aantrekkelijk zijn om op de site te vermelden lenen deze soorten zich goed voor nader onderzoek en geven ze een aardig beeld van aankomst, voorkomen en doortrek.

Koekoek, 5 augustus 2004.

Reint Jacob Schut

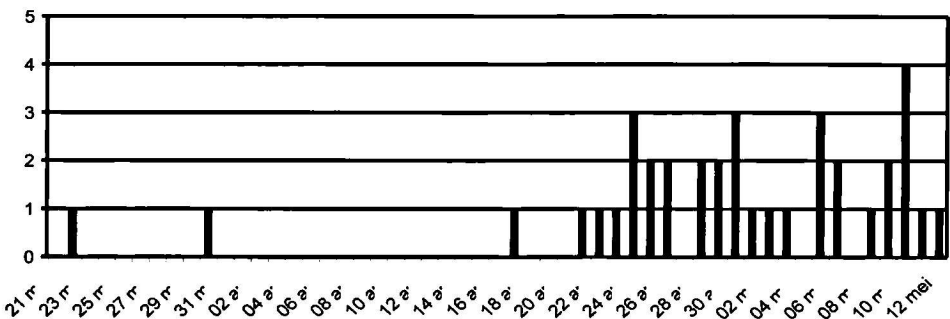
Koekoek

Is de Koekoek de laatste jaren of zelfs decennia steeds vroeger teruggekomen? De waarnemingen op de site over de jaren 2001 – 2004 laten het volgende beeld zien. Vanaf 21 april komen de eerste Koekoeken aan. In 2003 was er een vroege op 17 april en twee heel vroege uitschieters waren er op 30 maart 2004 en op 22 maart 2002. De laatste datum in de grafiek is 12 mei. Daarna neemt het aantal meldingen sterk af. Zijn alle Koekoeken dan binnen? Vergeet het maar. Het gros moet dan nog komen! In de provincie Groningen zijn naar schatting 400 eileggende wijfjes aanwezig. Als de Koekoek echter veelvuldiger gehoord wordt, dan wordt de soort niet zo veel meer gemeld. Maar de eerste golf Koekoeken komt dus in de derde decade van april binnen (figuur 1).

Even naar de literatuur. Wanneer arriveerde de Koekoek vroeger? In *Vogels van Groningen* (1983) staan van Koekoek flink wat eerste meldingen. Ook voor 1983 werden de eerste Koekoeken gehoord in de derde decade van april. Ook toen was er al een heel vroege op 4 april 1976. In *Vogels van Drenthe* (1982) zijn de waarnemingen iets minder gedetailleerd. Vermeld wordt dat de Koekoek in april aankomt en dat er vroege waarnemingen waren op 12 en 14 maart.

De conclusie die getrokken kan worden is dat de eerste Koekoeken net als dertig jaar geleden nog steeds in de derde decade van april arriveren. Heel vroege Koekoeken komen voor. De Koekoek van 30 maart, waargenomen door Klaas Ophoff, was gewoon een vroege Koekoek!

Natuurlijk heeft Henk de Lange gelijk als hij

Aankomstdata van Koekoek in 2001-2004 (n=37)

zegt dat we moeten doorgaan met het verzamelen van waarnemingen maar we moeten dan niet stoppen als de eerste op de site staan. Hoe meer data, hoe gedetailleerder het beeld. Misschien kunnen we dan over vijf of tien jaar vaststellen of de Koekoek eerder komt. Maar het zal vast geen kwestie van weken zijn.

Roodstuitzwaluw

Behalve voor fenologie leent de site zich ook goed voor het verkrijgen van een beeld van de doortrek van schaarse en zeldzame soorten. Roodstuitzwaluw bijvoorbeeld. Deze soort was tot voor kort nog nooit in Groningen gezien! Onder andere uit de systematische trekellingen van de laatste jaren blijkt dat de soort toch, en wel als doortrekker, voorkomt.

Voor deze soort heb ik behalve van onze eigen site enkele aanvullende waarnemingen in de provincie van een andere goede vogelsite gehaald, namelijk www.lauwersmeer.com de site van Gert en Rommert Cazemier.

In de periode 2000 – 2004 zijn in de provincie Groningen in het voorjaar totaal vijftien Roodstuitzwaluwen waargenomen. De eerste op 15 april. Een piekje ligt op 26 – 29 april gevolgd door een tweede piekje tussen 11 – 17 mei, waarna de doortrek abrupt lijkt op te houden. Als we de waarnemingen van de laatste vijf jaar van de site uitdraaien (figuur 2) dan lijkt er dus al een patroon zichtbaar te worden. Natuurlijk is op grond van slechts vijftien waarnemingen dit beeld nog maar een voorzichtige indicatie maar over enkele jaren verwacht ik toch een volledig beeld te kunnen

zien. Of de pieken er dan nog in zitten is natuurlijk de vraag.

Kruisbek

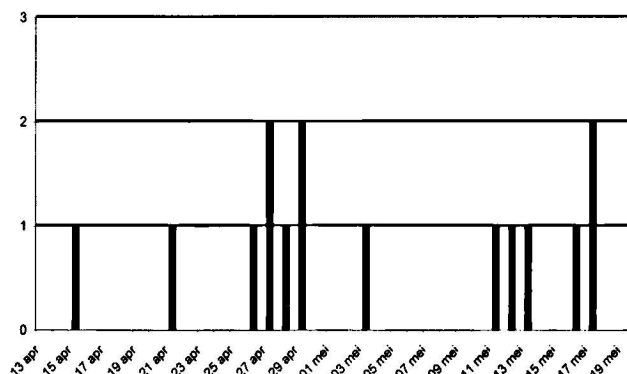
Kruisbek, 16 februari 2003, Ter Apel.

Foto: Reint Jacob Schut

Een andere groep, namelijk die van de invasiegasten, leent zich ook goed voor een actueel overzicht. Invasiegasten hebben vaak de aandacht en worden dus veel gemeld. Door alleen al naar de gemelde aantallen te kijken ontstaat er een beeld. In de volgende grafieken (figuur 3) worden van Kruisbekken de meldingen uit de jaren 2001 – 22 augustus 2004 met elkaar vergeleken. In al deze jaren zijn Kruisbekken gemeld.

Er zijn uitsluitend gegevens uit de provincie Groningen gebruikt en deze gegevens zijn niet gefilterd op broedvogels of eventuele dubbelmeldingen.

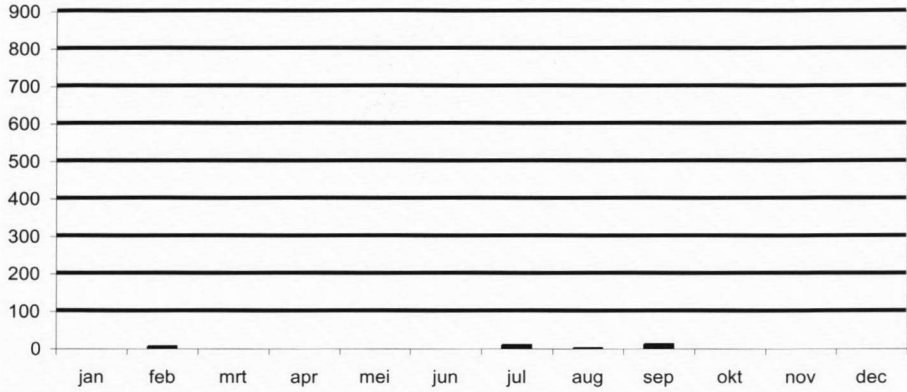
Het jaar 2001 was voor de Kruisbek een normaal jaar met voorjaartrek in februari (Kruisbek is natuurlijk een heel vroege soort) en herfsttrek in juni – september. De aantallen

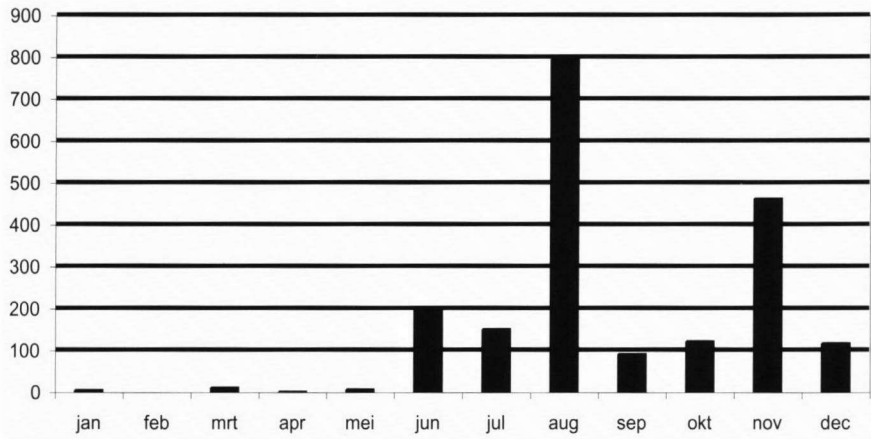
Figuur 2: Voorjaartrek van Roodstuitzwaluw in 2000-2004 (n=15)

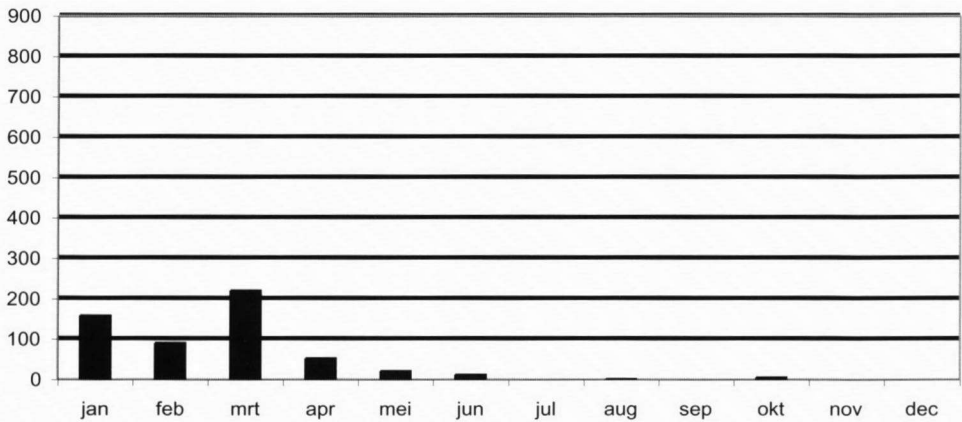
Figuur 3: Aantallen gemelde Kruisbekken in de jaren 2001-2004

Doortrek Kruisbek 2001

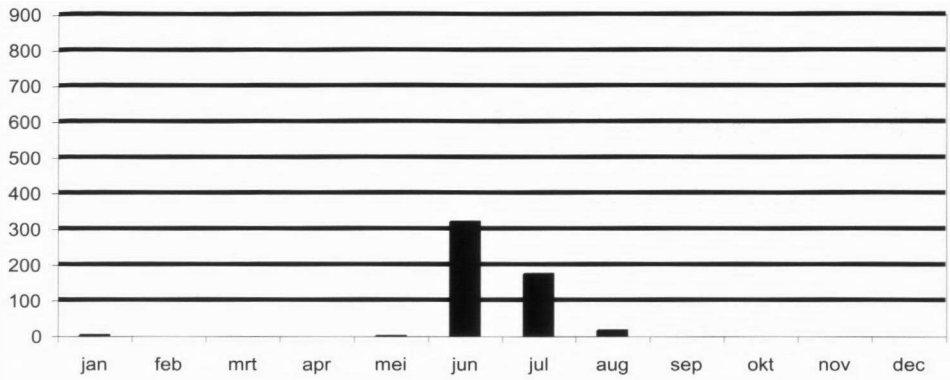

Doortrek Kruisbek 2002

Doortrek Kruisbek 2003

Doortrek Kruisbek 2004

zijn in een dergelijk jaar erg klein. Het jaar 2002 kan echter een echt invasiejaar genoemd worden. In juni begint de trek met een piek in augustus van bijna 800 vogels. Tot en met maart 2003 worden flinke aantallen gezien. Als in begin 2003 de invasie is afgelopen wordt in dat jaar eigenlijk geen trek meer waargenomen. Het jaar 2004 vertoont een beeld dat lijkt op dat van 2002. In juni worden zelfs meer vogels gezien dan in 2002 en in juli ongeveer evenveel. Augustus 2004 valt echter in het niet bij augustus 2002. Is de invasie uitgedoofd? Het lijkt er wel op.

Slotwoord

Internet is een snel medium. Gemakkelijk kunnen waarnemingen wereldkundig gemaakt worden. De bereidheid waarnemingen te plaatsen is groot. Daardoor kunnen in korte tijd over een groot gebied (in dit geval de provincie Groningen) veel waarnemingen verkregen worden.

Ik heb willen aantonen dat door het raadplegen van onze site in korte tijd een overzicht kan worden verkregen van het voorkomen van een bepaalde soort. Je hoeft niet achter je computer weg. Vooral van schaarse soorten en invasiegasten kan een goed beeld worden verkregen.

Maar er zijn ook nadelen. Zo worden algemene soorten nauwelijks gemeld en is de betrouwbaarheid van meldingen moeilijk te controleren.

Ik hoop dat dit artikel een stimulans zal zijn

waarnemingen te blijven insturen. Ook voor een nieuwe provinciale avifauna zal de site een goede bron van informatie kunnen zijn. Met www.avifaunagroningen.nl, maar ook met www.lauwersmeer.com, hebben de Groningse vogelaars er een zeer waardevol medium bij gekregen.

Dankwoord: Henk de Lange, Gert en Rommert Cazemier en de anderen die hulp bieden bij het onderhouden van de sites.

Literatuur:

- E.J. Boekema, *Vogels van Groningen*, Groningen 1983.
- A.J. van Dijk, *Vogels van Drenthe*, Assen 1982.

